

Modern dünya zihinlerimizin işleyiş biçimi ile birlikte, kültürümüzü, kıyafetimizi, yeme içme tarzımız ve alışkanlıklarımızı da değiştirdi. Bizim uğradığımız bu değişim hiç şüphesiz üzerimizde yapılan bilinçli bir çalışmanın neticesi. ‘Bu değişime karşı koymak neden önemli?’ sorusunun cevabını aramak adına, Ebubekir Sifil Hoca’nın meselenin önemine dair yazısını “Milâdi Yılbaşı”nın yaklaşıyor olmasını vesile bilerek sizinle paylaşıyoruz..

İslam’ın diğer din ve inanç sistemleriyle fazlaca ayrışmadığını, ortak yönlerin hayli fazla olduğunu ispatlamak, modernist Müslümanların en fazla hassasiyet gösterdiği konulardan birisi olmuştur hep. Müslümanlarla gayrimüslimlerin yüzyıllar boyunca bir arada yaşamış bulunmasını, İslam’ın engin hoşgörü anlayışına sahip olduğu tezine dayanak yapan modernistler, İslam’ın sadece hoşgörülü yanına vurgu yapmakla yetinmez, bunun yanında onun “çoğulcu”, “kapsayıcı” ve “ötekileştirmeyen” bir din olduğunu söylemekten ayrı bir haz alırlar.

Yukarıdaki son cümlede tırnak içinde verdiğim üç kelime (çoğulculuk, kapsayıcılık, ötekileştirme) aslında üç “kavram”dır ve bilincimize modern zamanlarda musallat olmuştur. Biz farkında olalım ya da olmayalım, modern dönemde bilincimiz, yüklendiği olumlu çağrışımlar sebebiyle zıddını otomatik olarak mahkûm eden bu ve benzeri kavramlar vasıtasıyla bulandırılıyor.

İslam’ın ötekileştirmeyen, kapsayıcı ve çoğulcu bir din olmadığı anlamına gelen cümleler kurduğunuz zaman, “İslam tekilci (başkasına tahammülü olmayan), diğer din ve inanç sistemlerini dışlayan bir dindir” demiş oluyorsunuz ve buna önce Müslümanlar itiraz ediyor! “Tahammülsüzlük”, “dışlayıcılık” ve “benmerkezcilik” ne kadar olumsuz çağrışımlar yapan kelimeler değil mi?!

Oysa hakikatin yalanla, hakkın bâtıla karıştırılması kadar büyük bir cürüm var mıdır? İstedikleri

kadar mürekkep yalamış olsunlar, bunlar ve benzeri kavramları düşüncesizce dile dolayanlar, gerçekte hak ve hakikate karşı ihanet içinde olanlardır...

Kavramların bu şekilde uluorta kullanılması, kaçınılmaz olarak o kavramların ait olduğu inanç, düşünce sistemi ve kültürle zihnen yakınlaşmayı doğuracak ve sonunda bu süreç, Din algısından pratik hayata kadar her alanda “ötekine benzeme”yle neticelenecektir.

Müslümanlar'ın geçmişte farklı din ve inanç sistemlerinin müntesipleriyle bir arada yaşadığı doğrudur. Ancak işbu “birlikte yaşama”nın mahiyetine baktığımız zaman meselenin öyle “yok aslında birbirimizden farkımız” tarzı söylemlerle çarpıtılamayacak kadar önemli temellere oturduğunu görürüz.

Sözelimi Müslümanların diğerleriyle “içiçe” yaşadığını söylemek kocaman bir yalandır. Araya görünür-görünmez perdeler koymak, aynı coğrafyayı paylaşmakla birlikte kesinlikle “içiçe” yaşamamak, Hz. Peygamber (s.a.v) döneminden itibaren Müslümanların değişmez uygulaması olmuştur. Her şeyden önce gayrimüslimlerin, Müslümanların dinî kimliklerine ve buna dayalı olarak gelişen kültürel hususiyetlerine dikkat etmesi, bu alanda onlara benzememesi temel ilkedir. Bilhassa “şiar” özelliğindeki göstergeler titizlikle muhafaza edilir ve bu alanda bir “karışma”ya asla izin verilmez. Gayrimüslimlerden istenen, “kendileri olarak” var olmalarıdır; inançlarıyla, örf-adetleriyle, kılık-kıyafetleriyle...[1]

İslam, bir yandan gayrimüslimlerden kendilerini Müslümanlara benzetmemelerini isterken, diğer yandan da Müslümanları onlara benzemekten, dolayısıyla onlarla “kaynaşma” anlamına gelebilecek her türlü hareket ve uygulamadan şiddetle men etmiş, bunun büyük bir “münker” olduğunu ilan etmiştir. Bu sebeple İslam’ın, gayrimüslimleri “asimile etmek” gibi bir hedefi hiçbir zaman olmamıştır. Aslanan ayrışmadır ve aynı coğrafyada yaşıyor olsalar da herkesin kendi dünyasında kendi değerleriyle yaşaması esastır.

Bu söylenenlerin en sadık şahidi yüzyıllarca Müslümanların hâkimiyeti altında kalmış coğrafyalarda yaşayan gayrimüslimlerin kimliklerini bugüne kadar muhafaza edebilmiş olmasıdır. Ortadoğu denen coğrafyada hangi dinden olursa olsun bütün gayrimüslimlerin dinlerini, âdet, gelenek ve kültürlerini bugüne kadar yaşatabilmiş olmasına mukabil, mesela Endülüs’te 8 asır devam eden Müslüman varlığı, Endülüs’ün düşüşünden sonra bıçakla kesilir gibi kesilmiştir. Bu nokta, aynı zamanda İslam’la diğerleri arasındaki en temel farklardan birisini ortaya koymaktadır.

Burada bir noktanın altını çizelim: Müslümanların, hâkimiyetleri altında bulundurdukları gayrimüslimlerle kaynaşmaması, elbette onlarla “küs” ya da “düşmanca” yaşadıkları anlamına gelmiyor. İslam devletine cizye vergisi ödeyerek “vatandaş” olma statüsü elde eden gayrimüslimler, vatandaşlığın getirdiği her türlü haktan sonuna kadar istifade etmiştir...

Modernleştirme: □ Kendine Yabancılaştırma

İslam'ın bize yüklediği “başkasına benzememe” mükellefiyetinin temelinde bizim fitrî değerlere bağlılıktan gelen üstünlüğümüzün bulunduğu en temel bir hakikattir.

İslam dünyasının bugün yaşadığı, İslam'ın hâkimiyeti temelinde oluşmuş bir durum değil. Ümmet-i Muhammed'in, kendi iradesi dışında verilmiş kararlara uygun davranması için her türlü vasıta devrededir. Kendi kararlarımızı verdiğimiz düşündüğümüz durumlarda dahi aslında fark edemediğimiz “yönlendirme” mekanizmalarının etkisiyle hareket ediyoruz. Dolayısıyla “geçmişte bir arada yaşadığımız gibi bugün de yaşayabiliriz” diyerek “çoğulculuk” türküsü söyleyen kesim ve kimseler, kimin/hangi değerlerin çizdiği sınırlar içinde çoğulculuk oyunu oynamamızı teklif ettiklerini de dürüstçe ve açık yüreklilikle söylemelidirler!

“Herkes kendi değerlerini yaşasın, Müslüman olmayanlar Müslümanlara benzemeye çalışmasın” diyen İslam, bu anlamda evet “ötekileştiren” bir dindir. Çünkü herkesin kendisi olarak kalmasını isteyen bir dindir İslam. Yukarıda da belirtildiği gibi Müslümanlar tarih boyunca hiçbir din ve inanç mensubunu kendilerine benzetmeye çalışmamıştır. Zira müslüman olmayanların Müslümanlara benzemesini istemek, sosyal, siyasal, kültürel, hukukî... pek çok alanda yol açacağı karmaşa bir yana, fitrat planında hakkı bâtıla bulamak demektir.

Batılı insanın, dünyanın geri kalan kısmını türlü metotlarla kendisine benzetme (modernleştirme) güdüsü, “içeridekilerin” Batılı gibi olmayı “amentü” ilkesi gibi belleyip belletme gayretine eklendiğinde ortaya çıkan durumsa bunun 180 derece aksi istikameti işaret etmektedir. Batılının tipik “Bana benze, yoksa benzetirim!” tavrı sadece Batılı olmayan toplumların, Batılıların ekonomik beklentilerine uygun tarzda dizayn edilmesini öngörmemekte, aynı zamanda “dinî tahrif ihracı” gibi bir işlev de görmektedir. Adına “küreselleşme” denen süreç bu iki hususun bileşkesiyle vücut bulmakta ve yürütülmektedir.

Doğrusunu söylemek gerekirse bugün bu alanda epey mesafe katedilmiş durumda. Müslümanların “Batılılaşmak”tan anladığı şey artık sadece kılık-kıyafette onlara benzemekten ibaret bir yüzeyselliği yansıtmıyor; Müslümanlar dinlerini, tarihlerini, inanç ve kimliklerini de Batılıların uygun gördüğü/tayin ettiği tarzda algılama konusunda ne kadar yetenekli olduklarını dünya âleme göstermenin yarışı içindeler...

Şehirlerimiz, sokaklarımız, ilişkilerimiz, cümle kurma ve düşünce aktarma tarzımız, beden dilimiz, değerlendirme ve akıl yürütme biçimimiz, erkek ve kadın algımız, Din ve dünya telakkimiz ve tabii ki kullandığımız araç-gereçler ve onları kullanma biçimimiz... tamamen Batılı değil mi? Bugünün dünyasında özellikle okumuş-yazmış kesimden hangi müslümana saltanatın, ataerkil aile yapısının, erkek-egemen anlayışın öyle ürkütücü şeyler olmadığını, tam tersine bunların Müslümanların tarihsel tecrübesini pratikte mümkün kılan başat unsurlar arasında yer aldığını söyletebilirsiniz? Bunları geçtik, hangi “akıllı” müslümana, İslam’ın diğer dinlerden üstün olduğu gibi, Müslümanın da diğer insanlardan üstün olduğunu söyletebilirsiniz?!

Oysa İslam’ın bize yüklediği “başkasına benzememe” mükellefiyetinin temelinde bizim fitrî değerlere bağlılıktan gelen üstünlüğümüzün bulunduğu en temel bir hakikattir. Hakkı bâtıla bulamak neyse, hak ehlinin kendisini bâtil ehline benzetmek suretiyle onlara bulanması da odur!

Meseleye bu zaviyeden bakıldığında görülen odur ki: Küreselleşmemizin batılılaşma hızımıza bağlı olarak ivme kazandığı ne kadar gerçekse, batılılaştıkça kendimize yabancılaştığımız ve bâtıla benzediğimiz de o kadar gerçek.

Bu ahval ve şeraitte, fiilî esareti altında bulunduğu küresel dünyaya karşı “özgürlük mücadelesi” veren Ümmet’in bugün, matbaanın Osmanlı ülkesine niçin geç girdiği sorusuna doğru/ikna edici bir cevap bulması mümkün görünmüyor. Bu cevabı bulmasının, yürüttüğünü düşündüğü “özgürlük mücadelesi”nin akıbetini tayin edecek kadar önemli olduğunu fark etmesi de öyle. Meğer ki “ötekine benzememe” hassasiyetinin hikmet-i vücudu hakkında isabetli tesbitler yapabilecek kudret ve kabiliyete ulaşsın!

“Öteki”ne Benzemeye Çalışmak

İslam, hayatın her alanına ve varlığın görünür-görünmez her boyutuna “kendine mahsus” damgasını vuran bir dindir. Müslüman olmanın kendine has hüküm, tarz, sembol ve göstergelerinin muhafazası, bu sebeple Efendimiz (s.a.v) tarafından ümmetine titizlikle öğütlenmiştir. Tarih boyunca Müslümanların hep “kendine mahsus” bir hayat yaşamış olması, eşya ve olayları bu “mahsus” telakki tarzıyla değerlendirmesi, kökü buraya dayanan “kimlik bilinci”nin tezahürleridir ve bu bilinç modern döneme kadar titizlikle muhafaza edilmiştir.

Efendimiz (s.a.v)’in müslüman kimliğinin muhafazası konusundaki hassasiyetinin, neredeyse ibadetlere teşvik derecesine vardığını görmek şaşırtıcı değildir. Zira vahyin hedefi, kendisini başkalarıyla eşitleyen, başkalarına benzemekte bir sakınca görmeyen, hatta bunu adeta “varlığının amacı” sayan birey ve toplum değil, hakkın ve hakikatin şahidi ve temsilcisi, inancından, kimliğinden ve aidiyetlerinden dolayı Yüce Yaratıcı (c.c) nezdinde ayrıcalıklı bir yeri olduğunu bilen, tarihe maruz kalan değil, tarihi yapan ve yazan birey ve toplumdur.

Efendimiz (s.a.v)'in, Müslümanların gayrimüslimlere benzememesi konusundaki ısrarlı ikazları bu çerçevede değerlendirilmelidir. Tarih içinde hep müslümanlar üstün durumda olduğu için “Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır”[2] “Bizden başkasına benzeyen bizden değildir”[3] gibi Nebevî uyarılar bağlamında, kılık-kıyafet gibi “görünür” alanlar dışında gayrimüslimlere benzeme olgusu pek fazla gündem olmamıştır.

Evet, bu rivayetler ilk planda dış görünüşte, kılık-kıyafette kendimizi başkalarına benzetmemizi yasaklıyor. Bu doğru. Ama hepsi bu değil. Hadislerin mutlak ifadesi dikkate alındığında yasaklanan hususun sadece kılık-kıyafetle sınırlı olmadığı, “benzeme” tavrının bilinçli bir tercih olarak tezahür ettiği her alanın bu yasağın çerçevesine dâhil olduğu görülecektir. Bilhassa günümüzde “gayrimüslimlere benzeme”, daha doğrusu “kendisini gayrimüslimlere benzetme” illeti, hayatın çok fazla fark edilmeyen boyutlarında son derece belirleyici durumdadır.

Ulemamız, mezkûr rivayetleri şerh ederken problemin bu boyutuna dikkat çekmiş ve buradaki “benzeme”nin, ahlakta, tavır ve davranışta, giyim-kuşamda... hasılı hangi konuda ve ne şekilde olursa olsun başkasına özenmeyi, kendine ait olanı terk edip başkasının özelliklerini benimsemeyi ifade ettiğini söylemiştir.[4]

Hatta bir düğün yemeğinde –içki içmek gibi– münker fiiller işleniyorsa, orada işlenen münkerata razı olduğumuz anlamına gelebileceği düşüncesinden hareketle ulemamız, o merasime iştirak etmenin caiz olmadığını ve bunun, “Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır” hadisinin hükmü altına gireceğini belirtmiştir.[5]

Şurut-ı Ömeriyye

Sistemli olarak ilk defa Hz. Ömer (r.a) tarafından uygulamaya geçirildiğini için onun adına izafeten terminolojiye “eş-Şurûtu'l-Ömeriyye” (veya “Şurut-ı Ömeriyye”) diye geçen tatbikat, toplumsal hayata İslam'ın yön verdiği zamanlarda sadece Müslümanların kendilerini gayrimüslimlere benzetmesinin değil, gayrimüslimlerin de kendilerini Müslümanlara benzetmesinin yasaklandığını göstermesi bakımından son derece önemlidir.

Hz. Ömer (r.a) döneminde fethedilen memleketlerde yaşayan ahalinin uymakla yükümlü kılındığı hususlardan konumuzla ilgili olanları şu şekilde özetleyebiliriz:

1. Müslümanların elbiselerine, takkelerine, sarıklarına ve nalinlerine benzer şeyler giymeyecekler. Saç şekillerini onlarınkine benzetmeyecekler; saçlarının ön tarafını tıraş edecekler.

2. Nerede olurlarsa olsunlar kendilerine mahsus kıyafetleri giyecekler, bellerine zünnar bağlayacaklar.

3. Müslümanların diliyle konuşmayacaklar.

4. Onların künyeleriyle künyelenmeyecekler.

5. Çocuklarına Kur'an öğretmeyecekler.

6. Koşumlu (eğerli) hayvana binmeyecekler.

7. Mühürlerine Arap harfleriyle ibare kazıtmayacaklar...[6]

Bu sözleşmede yer alan hususların, Müslümanların din ve kültür safiyetinin muhafazasını, yani

gayrimüslimlerle Müslümanlar arasında herhangi bir şekilde bir “benzeşme”nin vukuunun önüne geçmeyi amaçladığı açıktır.

Zimmî statüsündeki (İslam devletinin koruması altında yaşayan) gayrimüslimlerin uymakla yükümlü tutuldukları bu hususlar, “Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır” hadisinin ve aynı anlamı ifade eden diğer Nebevî beyanların sadece Müslümanlarla ilgili bir tesbit içermediğini, aynı zamanda gayrimüslimler için de söz konusu olan bir durumu dile getirdiğini göstermektedir. İmam Muhammed Zâhid el-Kevserî'nin bu hadis hakkında kullandığı “cevamiu'l-kelim” nitelemesinin ne kadar isabetli olduğu buradan anlaşılmaktadır.

Müslümanlarla gayrimüslimler arasında “benzeşme” olmaması için Hz. Ömer (r.a) sadece gayrimüslim vatandaşları birtakım yükümlülüklerle muhatap kılmakla kalmamış, aynı zamanda Sünnet tarafından yasaklanan “benzeme” durumunun Müslümanlardan gelmesini engellemek için de, yabancıların (e'âcim, Arap olmayanlar, acemler) dillerini öğrenmemeleri, müşriklerin bayram günlerinde onların ibadet yerlerine gitmemeleri gibi hususları Müslüman ahaliye emretmiştir. [7]

Burada belirtmek gerekir ki, halkın yabancıların dillerini öğrenmekten sakındırılmasından hareketle, bizatihi dil öğrenmenin Hz. Ömer (r.a) tarafından sakıncalı bir husus olarak değerlendirildiği sonucu çıkarılmamalıdır. Zira Hz. Peygamber (s.a.v)'in, Zeyd b. Sâbit (r.a)'a İbranice öğrenmesini emir buyurduğu bilinmektedir.[8]

Dolayısıyla yabancı dillerin, ilim ve dirayet sahibi kimseler tarafından öğrenilmesinde zarar değil,

fayda vardır. Ancak ilim ve kültür seviyesi düşük halk kesimlerinin yabancı dil öğrenmesi, öğrendiği dilin ait olduğu din ve kültürün etkisi altında kalması tehlikesini her zaman beraberinde taşır. Nitekim günümüzde özellikle “geri kalmış” veya “gelişmekte olan” gibi tabirlerle anılan ülkelerde Batı kaynaklı kültür emperyalizmi vasıtasıyla nasıl bir kimlik erozyonu yaşandığı ve “ötekine benzeme” olgusunun hangi yollarla “bulaşıcı hastalık” gibi toplumun hücrelerine yayıldığı son derece çarpıcı bir şekilde gözlenmektedir. Dolayısıyla Hz. Ömer (r.a)’in bu davranışının, münhasıran halkın yabancı din ve kültürlerin etkisinden korunmasına yönelik olduğunu vurgulamak gerekir.

Ateşleri Birbirini Görmesin.

Efendimiz (s.a.v), Hâlid b. Velîd (r.a) komutasında küçük bir askeri birliği Has’am kabilesi üzerine göndermişti. Kabileden İslam’a henüz girmiş birkaç kişi Müslüman askerleri görünce müslüman olduklarını göstermek amacıyla secdeye kapandılar. Müfrezede bulunanlar onları da müşrik zannedip, kendileri için secde ettikleri düşüncesiyle öldürdüler. Ancak daha sonra onların Müslüman olduğu anlaşıldı. Efendimiz (s.a.v), öldürülenlerin ailelerine yarımşar diyet verilmesine hükmetti ve “Ben müşrikler arasında ikamet eden müslümandan beriyim” buyurdu. Sahabîler sebebini sorduklarında son derece kısa ve belîğ bir cümleyle mukabele etti: “Ateşleri birbirini görmesin.”[9]

Ulema bu hadisi şerh ederken “ateşlerin birbirini görmesin”i, müslümanın bir arada yaşadığı müşrikten etkilenmesi ve ona mahsus hallerle hallenmesi şeklinde açıklamıştır.[10] Başkalarından etkilenebileceği ortamlarda bulunmamak Müslüman için o kadar “tabii” ve “gerekli” bir tavidir ki, Fukaha, gayrimüslimlerin eline esir düşen bir mü’minin, bulduğu ilk fırsatta tutulduğu yerden kaçıp Müslümanların arasına gelmekle mükellef olduğunu, tutulduğu

yerden ayrılmayacağına dair yemin etmiş olsa bile, fırsatı olduğu halde orada kalmaya devam etmesinin helal olmayacağını söylemiştir.[11]

Müslüman, hayatın, başkalarına benzeme durumunun sıklıkla yaşanabileceği alanları bir tarafa, kendine has ibadetlerini yaparken bile gayrimüslimlere benzemekten sakınmakla yükümlüdür.

Sözelimi namaz kılarken kible istikametinde canlı resmi bulunması Fukahanın ittifakıyla mekruhtur. Buradaki kerahetin sebebi konusunda söylenen şudur: Canlı varlığın resmi karşısında bulunduğu halde secde etmek, müşriklerin putların önünde eğilmesine benzer. Canlı varlık resmine karşı namaz kılan kimsenin, kendisini müşriklere benzetme kastı taşıyıp taşımamasının burada herhangi bir önemi yoktur. Kerahet her hal-u kârda söz konusudur.[12]

Şimdi durup düşünelim: Namaz kılarken bile başkalarına –kasetmeden dahi olsa– benzeme durumunun ortaya çıkması kerahet ifade ediyorken, Din’i ve hayatı “öteki” gibi algılamaya ve yaşamaya kalkışmanın hükmü ne olur?

Keler Deliğinden Girmek

Efendimiz (s.a.v), bu durumu şöyle ifade buyurmuş: “Karış karış, arşın arşın sizden öncekilerin ardından gideceksiniz. Hatta onlar bir keler deliğinden girse, siz de gireceksiniz.” Sahabe, “Bizden öncekiler Yahudiler ve Hıristiyanlar mı?” diye sorduğunda da “Ya kim?!” diye cevap vermiş.[13]

“Teşebbüh” bahis konusu olduğunda pek gündeme gelmeyen, ama aslında konuyla doğrudan bağlantılı olan bu hadis-i şerif bize ahir zamanda kimlere benzeme tehlikesiyle yüz yüze bulunduğumuzu ihtar etmesi bakımından ayrı bir önemi haizdir.

Bizim, Ehl-i Kitab’ın arkasından gitmemiz, hatta hiç olmayacak işler yapsalar dahi onları taklitten geri durmamamız nasıl oluyor diye düşündüğümüzde karşımıza onların Din ve dünya algısı çıkıyor. Onlar Hz. Musa ve Hz. İsa’nın (ikisine de selam olsun) tebliğ ettiği İslam’ı nasıl tahrif ettiyse, bu ümmetin arasından İslam’ı aynen öyle tahrif etme yolunda büyük bir cehd ve gayret gösteren kesim ve kimselerin çıkmasına şaşırılmamak gerekir...

Bu “zihniyet benzerliği”nin, önemsenmeyen “dış görünüşteki benzeme” ile hiç ilgisi bulunmadığını söylemek mümkün değildir. Gayrimüslimlere mahsus kıyafetler giymenin tek başına kişiyi dinden çıkarmayacağı tezine karşı ulemanın dikkatimize sunduğu hayafî tesbit bu noktada yolumuzu aydınlatan bir kandil gibidir: Kişi, sadece gayrimüslimlere mahsus kıyafetleri giydiği için kâfir olmaz, ama itikadını bozmadan da gayrimüslimlere mahsus kıyafetleri giymez. Dış görünüş deyip geçmemek gerekir. Ulemeden, bid’at ehli tarafından giyilmesi adet olmuş İslamî kıyafetlerin dahi terk edilmesi gerektiğini söyleyenler olmuştur. Bu bağlamda İmam el-Gazzâlî, bid’at ehli tarafından şiar edinilen sünnetlerin terk edileceğini söylemiştir.[14] Yine bir Şafîî olan İbn Ebû Hureyre (Kadı Ebû Ali el-Hasen b. el-Hüseyn el-Bağdâdî) de aynı görüşü benimsemiştir.[15] Her ne kadar tartışılmış ve genel kabul görmemiş olsa da, bu tavrın bid’at ehline benzememe hassasiyetinin göstergesi olarak ne büyük bir anlam taşıdığı ortadadır.

Kişi, sadece gayrimüslimlere mahsus kıyafetleri giydiği için kâfir olmaz, ama itikadını bozmadan

da gayrimüslimlere mahsus kıyafetleri giymez.

Bid'at ehline benzememe konusunda karşılaştığımız bu büyük hassasiyet bizi, küfür ehline benzememe noktasında ne kadar büyük bir sorumluluğun beklediği konusunda derinden sarsmalıdır.

Allame el-Münâvî meselenin hassas noktasına dokunuyor ve şunları söylüyor: “Bir kısım âlimler şöyle demiştir: Başkalarına benzeme durumu bazen itikat ve irade/kasıt gibi kalbî/soyut konularda, bazen de söz ve fiil gibi haricî/somut alanlarda vuku bulur. Aynı şekilde ibadet ve –yemek, elbise, evlenme, toplanma-ayrılma, yolculuk, ikamet, binek... gibi– âdet ve uygulamalarda da benzeme söz konusu olur. Zahirle batın, içle dış arasında irtibat ve münasebet vardır.

“Allah Teala, Hz. Mustafa (s.a.v)’i sünnete tekabül eden “hikmet”le göndermiştir ki, bu, O’na tayin buyurduğu “şir’a ve minhac”dır. Allah Teala’nın bu çerçevede O’na tayin buyurduğu, “kendilerine gazap edilenler”in ve “sapmışlar”ın yolundan farklılık gösteren fiil ve kaviller vardır. Yüce Allah bu hadiste (“Kim kendisini bir kavme benzetirse onlardandır” hadisi, E.S) Hz. Peygamber (s.a.v)’e, dış görünüşte onlara muhalefet etmesini emir buyurmuştur. Her ne kadar (tek başına) dış görünüşte benzeme dolayısıyla bir mefsetet ortaya çıkmasa da bunu emretmiştir. Bunun sebepleri arasında şunlar sayılabilir: Dış görünüşteki benzeme, birbirine benzeyenler arasında bir örtüşme ve uyuşma doğurur. Bu ise ahlakla ve amellerle ilgili hususlarda muvafakate götürür. Bu, tecrübe ile sabit bir husustur. (...)

“Bir diğer sebep de şudur: Dış görünüşte başkalarından farklı olmak, başkalarından ayrı ve uzak olmayı getirir. Bu da ilahî gazabı ve dalaleti getiren sebeplerin uzağında olmayı ve ilahî rızaya ve hidayete mazhar olanlara yakın bulunmayı intaç eder.

“Bir başka sebep, dış görünüşte başkalarına benzemek, onlarla zahirde ihtilatı doğurur. Öyle ki, hidayete ve rızaya nail olmuşlarla “kendilerine gazap edilmiş olanlar” ve “sapmışlar”ı zahiren birbirinden ayırt etmek mümkün olmaz...”[16]

Söz buraya gelmişken bu noktada sergilenen bir “alicengiz oyunu”na dikkat çekelim: Bu ümmetin Ehl-i Kitab’ın ardından gitmesi, yani Yahudilere ve/veya Hıristiyanlara benzemesi ve onlara mahsus hallerle hallenmesi, uleması üzerinden, ulemasına tabiiyet suretiyle olmuyor; tam tersine ulemasına sırt çevirmek, burun kıvrırmak suretiyle oluyor. Zira Tevrat ve İncil’i onların din adamları tahrif etti. Bizde ise Kur’an ve Sünnet, “alicengiz oyunu”nu sergileyenlerce Ehl-i Kitap’tan öğrendikleri metotlarla tahrif edilmeye çalışılıyor. Hermenötik teknikleri, tarihselci bakış vb. oyunları bu ümmetin âlimlerinden öğrenmediklerine göre kimin kimin arkasından gittiği, kimin kimden ne öğrendiği ve kimin kime benzediği gün gibi ortadadır!

Zikri geçen metotları Batılı fikir ve zihniyet babalarından öğrenen modernist tahrifçiler, ibadetler dışındaki alanların değişime açık olduğu ve değişmesi gerektiği, ilahî hitabın tarihselliği, ahkâmın yerelliği... gibi, Din algısı noktasında Ehl-i Kitap ile ne kadar benzeştiklerini göstermekten başka bir anlam ifade etmeyen iddialarıyla bu Nebevî ihbarın masadakını teşkil etmekten başka bir iş yapmıyor aslında...

Sonuç

İslam, Müslümanları, kılık-kıyafetten inanca, düşünce tarzından örf, adet ve kültüre kadar her alanda başkalarına benzemekten şiddetle sakındırmış, hak ehli ile bâtil ehlinin birbirine benzemesini hak ile bâtilin birbirine benzemesi olarak görmüştür. Hak ile bâtilin fitrî olarak birbirinden ayrışması ne kadar tabii ve gerekli ise, hak ehli ile bâtil ehlinin birbirinden kesin hatlarla ayrışması da o kadar tabii ve gereklidir. İmam-ı Rabbânî'nin de altını çizdiği gibi, hak ehli bâtil ehline benzediği anda inancından ve mensubiyetinden gelen "izzet"ten uzaklaşmış, zillete düşmüş olur. Hatta bu sadece hak ehlinin zillete düşmesi ile neticelenen bir durum değildir. Hak ehlinin zillete düşmesi, kaçınılmaz olarak bâtil ehlinin izzete kavuşması demektir. İkisi de aynı anda aziz veya zelil olmaz. Birinin izzeti öbürünün zilletinde, öbürünün izzeti berikinin zilletindedir. [17]

Başlangıçta kılık-kıyafette benzeme gibi "zararsız" bir ilişki biçimi olarak telakki edilen süreç, giderek hayat ve din algısının da başkalarının hayat ve din algısına dönüşmesini intaç eder ki, bundan daha büyük bir zillet tasavvur edilemez.

Son iki, iki buçuk asırlık süreçte İslam dünyasında yaşanan durum, "başkalarına benzemek suretiyle adam yerine konulma çabası" olarak ifade edilebilir. Oysa adam yerine konulmak, kendimiz olmaktan uzaklaşmamıza bağlıdır; kendisi olmayı başaramamışların da adam yerine konulması mümkün değildir, ne bu dünyada, ne de ötede...

---

[1] Gayrimüslimlerin Müslümanlara mahsus kıyafetleri giymekten sakındırılıp, kendilerine mahsus şiarları taşımakla yükümlü tutulmasının anlam ve önemi hakkında bkz. Zâhid el-Kevserî, Makâlât, 298 vd.

[2] Ebû Dâvud, “Libâs”, 5; Ahmed b. Hanbel, II, 50, 92; et-Taberânî, el-Mu’cemu’l-Evsat, VIII, 179... İbn Hacer (Fethu’l-Bârî, X, 271) bu rivayetin hasen olduğunu söylemiştir. Hadisin sıhhat durumu ve aynı doğrultudaki başka rivayetler için bkz. Muhammed Zâhid el-Kevserî, Makâlât, 85 vd. Ayrıca bkz. el-Albânî, İrvâu’l-Ğalîl, V, 109 vd.

[3] et-Tirmizî, “İsti’zân”, 8; et-Taberânî, el-Mu’cemu’l-Evsat, VII, 238.

[4] İbn Abdilberr, et-Temhîd, VI, 80; el-Münâvî, Feydu’l-Kadîr, VI, 104.

[5] el-Aynî, Umdetu’l-Karî, 8/10.

[6] el-Beyhakî, es-Sünenu’l-Kübrâ, IX, 202; İbn Asâkir, Târîhu Dimaşk, II, 177-84; İbn Kesîr, Müsnedu’l-Fârûk, II, 489; İbnu’l-Kayyim, Şerhu’ş-Şurûti’l-Ömeriyye, 3-7.

Zikredilen kaynaklarda, zimmîlerin uymakla yükümlü tutulduğu diğer şartlar da zikredilmiştir. Bunları ihtiva eden vesikanın güvenilirliği konusundaki bir tartışma için bkz. Ebubekir Sifil, Hz. Ömer ve Nebevî Sünnet, 41 vd.

[7] el-Beyhakî, a.g.e., IX, 34.

[8] el-Hâkim, el-Müstedrek, III, 476.

[9] Ebû Dâvud, “Cihâd”, 95; et-Tirmizî, “Siyer”, 43; et-Taberânî, el-Mu’cemu’l-Kebîr, IV, 114...

[10] Ebu’l-Heysem’den naklen Ali el-Karî, Mirkâtu’l-Mefâtîh, VII, 105; el-Hattâbî’den naklen el-Azîmâbâdî, Avnu’l-Ma’bûd, VII, 218.

[11] Ali el-Karî, a.g.e., a.y.

[12] Bkz. el-Mevsû'atu'l-Fıkhiyyeti'l-Kuveytiyye, XII, 126.

[13] el-Buhârî, "Enbiyâ", 51, "Temenni", 14; Müslim, "İlim", 6...

[14] İmam el-Gazzâlî, İhyâ, II, 272.

[15] Bkz. Mukaddimâtu'l-İmâm el-Kevserî, 413.

[16] el-Münâvî, Feydu'l-Kadîr, VI, 104.

[17] Bkz. Mektûbât, 163. Mektup.